

Informatie voor de raad

Onderwerp	-	Startnotitie programma landelijk gebied
Portefeuillehouder	-	A.J. Ramerman (wethouder)
Domein	-	Ruimte
Contactpersoon	-	M.J. Gorter
Contactgegevens	-	m.gorter@dalfsen.nl
Openbaarheid	-	Openbaar

Behandeld in collegevergadering van	4 maart 2025
Behandeling in raadsvergadering van	24 maart 2025

Kernboodschap:

Het college van B&W stelt u voor kennis te nemen van:

De vastgestelde startnotitie programma landelijk gebied, waarin de randvoorwaarden, de planning en het (participatie-)proces worden beschreven.

Toelichting:

De gemeente Dalfsen staat voor de uitdaging om hoe om te gaan met de dynamiek in het platteland en tegelijk de leefbaarheid, economische duurzaamheid en landschappelijke kwaliteit te behouden. Daarom wordt gewerkt aan een programma landelijk gebied: een samenhangend beleidskader dat inspeelt op ontwikkelingen en behoeften in het buitengebied. In september 2023 heeft de raad de gebiedsscan buitengebied en de concept startnotitie behandeld. Tijdens deze sessie heeft u gereflecteerd op de inhoudelijke en procesmatige randvoorwaarden voor het programma landelijk gebied geschetst. Op basis van deze input is een bureau aangetrokken (Infram/LandiD) en een proces opgesteld. Hiermee is de concept notitie verrijkt. De startnotitie is de eerste stap in de gewenste uitwerking van deze ambitie en beschrijft het proces om te komen tot dit programma.

Het programma richt zich op belangrijke thema's zoals toekomstperspectief van de agrarische sector, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit en de energietransitie. Samenwerking met agrarische ondernemers, inwoners en andere belanghebbenden is essentieel. Het programma biedt een kader voor beleid en initiatieven, met aandacht voor nieuwe verdienmodellen in de agrarische sector en functiewijzigingen op vrijkomende agrarische erven.

Het participatieproces is ontworpen om een breed scala aan belangen te betrekken en een integrale afweging te maken. Er worden gebruikersprofielen opgesteld voor verschillende typen gebruikers van het landelijk gebied, zoals intensieve veehouders, grondgebonden veehouders, landgoedeigenaren, bewoners, recreatieondernemers en natuurorganisaties. Daarnaast worden gebiedsbladen gemaakt waarin per deelgebied de kenmerken, kansen, uitdagingen en ambities worden geconcretiseerd.

Er worden dialogogavonden georganiseerd die voor iedereen toegankelijk zijn, evenals 1-op-1 interviews met agrarische ondernemers en andere belanghebbenden. Dit zorgt ervoor dat de input van verschillende groepen wordt meegenomen in de besluitvorming. Een meedenkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van belangen- en bewonersorganisaties en andere overheden, wordt gevormd om gedurende het proces advies te geven en te zorgen voor een breed gedragen programma. Door de keuzes die gemaakt worden te spiegelen aan de gebruikersprofielen, wordt de impact ervan op de (individuele) belangen van sectoren en functies helder. Dit zorgt voor een balans tussen integraliteit en de verschillende behoeften en prioriteiten van alle betrokken partijen.

De gemeenteraad heeft een belangrijke rol in het proces. De raad heeft richting gegeven aan de opgave voor het programma landelijk gebied door de Omgevingsvisie 1.0 vast te stellen en via een raadsamendement de noodzaak van een programma landelijk gebied te onderstrepen. De raad wordt gedurende het proces regelmatig geïnformeerd en betrokken om een breed gedragen en goedgekeurd programma te waarborgen. De raad stelt uiteindelijk het programma landelijk gebied vast en kan gelijktijdig eventuele benodigde middelen voor uitvoering beschikbaar stellen.

Financiën:

Voor het opstellen van het programma landelijk gebied is €135.000 beschikbaar. Dit budget komt deels uit de gebiedsscan, deels uit gereserveerde gemeentelijke middelen en Rijksgelden. De provincie heeft aangegeven dat er subsidiemogelijkheden zijn. Mocht het budget niet toereikend zijn, dan wordt via de P&C cyclus extra budget gevraagd.

Communicatie:

Over de start van het proces wordt een persbericht uitgebracht. Daarnaast wordt een pagina op de gemeentelijke website ingericht waar belangstellenden informatie kunnen vinden over het proces en wordt een communicatieplan opgesteld. Gedurende het proces worden het college en de raad regelmatig geïnformeerd en betrokken om een breed gedragen en goedgekeurd programma te waarborgen.

Vervolg:

Na het vaststellen van de startnotitie gaan we verder met het proces om te komen tot een programma landelijk gebied. Het processchema is te vinden in de startnotitie. Het participatieproces wordt afgerond voor de zomer, waarna in de zomer aan het programma landelijk gebied wordt geschreven. Na de zomer start het bestuurlijke besluitvormingsproces, met als doel het programma voor het einde van het jaar vast te stellen.

Bijlagen:

1. Startnotitie programma landelijk gebied, inclusief bijlage (processchema)

Burgemeester en wethouders van de gemeente Dalfsen,

de waarnemend burgemeester
H. Jager

de gemeentesecretaris
H.J. van der Woude

Startnotitie programma landelijk gebied gemeente Dalfsen

uitwerking op de Omgevingsvisie 1.0

Startnotitie programma landelijk gebied gemeente Dalfsen

uitwerking op de Omgevingsvisie 1.0

Auteur: M.J. Gorter, MSc
Eenheid: Ruimtelijke ontwikkeling
Datum: 18 februari 2025
Versie: 3.0

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
1 Inleiding.....	4
1.1 <i>Aanleiding</i>	4
1.2 <i>Probleemstelling en doelstelling</i>	4
2 Context.....	5
2.1 <i>Wet- en regelgeving</i>	5
2.2 <i>Gemeentelijke kaders</i>	6
3 Uitgangspunten	8
3.1 <i>Inhoudelijke uitgangspunten</i>	8
3.2 <i>Procesmatige uitgangspunten</i>	9
4 Organisatie en proces.....	10
4.1 <i>Organisatie en betrokkenen</i>	10
4.2 <i>Aanpak</i>	11
4.3 <i>Planning</i>	12
4.4 <i>Communicatie</i>	12
5 Randvoorwaarden	12
5.1 <i>Capaciteit</i>	12
5.2 <i>Budget</i>	13
5.3 <i>Risico's</i>	13
6 Bijlagen.....	14
6.1 <i>Processchema programma landelijk gebied</i>	14

1 Inleiding

Het platteland is in beweging. De gemeente Dalfsen staat voor de uitdaging om deze dynamiek te sturen en tegelijk de leefbaarheid, economische duurzaamheid en landschappelijke kwaliteit te behouden. Daarom wordt gewerkt aan een programma landelijk gebied: een samenhangend beleidskader dat inspeelt op ontwikkelingen en behoeften in het buitengebied.

De grote en landelijke opgaven zijn complex en onderling verbonden. Denk aan stikstofreductie, waterkwaliteit, klimaatadaptatie, biodiversiteit en de energietransitie. Dit vraagt om een integrale aanpak en samenwerking tussen overheden, agrarische ondernemers, inwoners en andere belanghebbenden om gezamenlijk te werken aan een toekomstbestendig buitengebied. Het behoud van leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit is daarbij essentieel.

Door deze landelijke opgaven, bevindt de agrarische sector zich in een transitiefase. Er is behoefte aan een toekomstperspectief voor blijvende boeren. Innovaties zoals duurzame teelten, energieopwekking en agrarisch natuurbeheer bieden nieuwe perspectieven. Heldere kaders en ondersteuning vanuit de overheid zijn nodig om deze kansen te benutten. Op vrijkomende agrarische erven ontstaan daarnaast functiewijziging naar bijvoorbeeld wonen, die het landschap en de leefomgeving veranderen. De vraag is of deze ontwikkelingen van blijvende boeren en functiewijzigingen overal naast elkaar kunnen bestaan.

De gemeente Dalfsen opereert hierbij binnen een breder beleidskader, met invloed van landelijke en provinciale programma's, zoals 'Ruimte voor Landbouw en Natuur' (RLN) en 'Toekomst voor ons Platteland' (TvoP) in Overijssel. Het programma landelijk gebied moet hierop aansluiten en tegelijk ruimte bieden voor lokaal maatwerk. Hierbij moet ook duidelijk gekeken worden naar de rol van de gemeente in dit veelomvattende speelveld.

Met dit programma zet de gemeente de koers uit voor een toekomstbestendig buitengebied. Centraal staat de vraag: hoe houden we het platteland aantrekkelijk om te wonen, werken en recreëren, met respect voor de natuurlijke en culturele waarden? De visie biedt een kader voor beleid, investeringen en initiatieven en vormt het startpunt voor verdere uitwerking en samenwerking.

1.1 Aanleiding

De directe aanleiding voor het programma landelijk gebied is te vinden in de volgende (beleids-)documenten: [de Omgevingsvisie 1.0](#), [het raadsamendement in het kader van de Omgevingsvisie 1.0 \('22\)](#) en [het coalitieakkoord 'Veel te doen in Dalfsen' \('22\)](#). In paragraaf 2.2 wordt hier verder op ingegaan.

De Omgevingsvisie 1.0 beschrijft de ambities en keuzes voor 2040, gericht op de verschillende gebieden binnen de gemeente Dalfsen. Eén van de vier gemeente brede ambities is **een eigentijds, aantrekkelijk en onderscheidend platteland**. ([pg. 17](#)). Deelambitie drie luidt:

'We stellen een programma platteland op waarin de samenhang tussen de bestaande waarden en functies en nieuwe ontwikkelingen naar voren komt. Thema's die hierbij in ieder geval relevant zijn:

- a) Balans tussen wonen, werken en recreatie;*
- b) Versterken van de natuur, landschap en cultuurhistorische waarden in het algemeen en de biodiversiteit in het bijzonder;*
- c) Positie en perspectief van nieuwe ontwikkelingen in het gebied.'*

Deze startnotitie is de eerste stap in de gewenste uitwerking van deze ambitie.

1.2 Probleemstelling en doelstelling

Het landelijk gebied is volop in beweging en staat voor grote opgaven. Het programma landelijk gebied moet antwoord geven op de vraag hoe de gemeente met haar beleid kan bijdragen aan de

leefbaarheid en het toekomstperspectief voor bewoners, gebruikers en ondernemers. Het programma is nadrukkelijk geen nieuwe Omgevingsvisie, maar een verdieping en concretisering ervan.

De Omgevingsvisie 1.0 biedt een hoogoverzicht en is op sommige vlakken te abstract om richting te geven aan concrete initiatieven. Het programma landelijk gebied moet deze visie verder uitwerken en aansluiten bij nationale en provinciale beleidslijnen. Daarbij wordt ook gekeken naar uitvoerbare instrumenten om de leefbaarheid van het platteland te behouden en te versterken, met aandacht voor nieuwe verdienmodellen in de agrarische sector.

De **probleemstelling** wordt als volgt gedefinieerd:

- De Omgevingsvisie 1.0 is te abstract om richting te geven aan concrete initiatieven en ontwikkelingen in het landelijk gebied en moet daarom gebiedsgericht worden uitgewerkt.
- Er is behoefte aan concrete en effectieve beleidsinstrumenten om de leefbaarheid van het platteland te behouden en te versterken, waarbij nieuwe verdienmodellen voor agrarische ondernemers een belangrijk aandachtspunt zijn.
- De gemeente wil inbreng leveren in gebiedsprocessen die vanuit het provinciale programma 'Toekomst voor ons Platteland' worden gestart, met nadruk op sociaaleconomische aspecten en lokale koppelkansen.

Het **doel** voor het programma landelijk gebied wordt als volgt geformuleerd:

Doel: een integrale visie vormen op de toekomst van het landelijk gebied, als uitwerking op de Omgevingsvisie 1.0. Hierin komt de samenhang tussen de bestaande waarden en functies en nieuwe ontwikkelingen naar voren. Het programma landelijk gebied geeft duidelijk richting aan nieuwe ontwikkelingen en draagt bij aan het in stand houden en waar mogelijk verbeteren van de leefbaarheid van het landelijk gebied.

2 Context

2.1 Wet- en regelgeving

Voor het opstellen van een programma platteland geldt geen specifieke landelijke wet- en regelgeving voor wat betreft vorm en inhoud. Wel zijn er andere overheden, zoals het Rijk en de provincie Overijssel, die een aantal kaders of opdrachten meegeven. De een is harder dan de ander. Wel is duidelijk dat deze documenten of beleidsstukken richting geven aan de ontwikkelingen in het landelijk gebied en bepalen waar de gemeentelijke beleidsruimte in zit. Het gaat hierbij om in ieder geval de volgende stukken (lijst is zo volledig mogelijk, maar niet uitputtend).

Vanuit het Rijk:

- Het [Regeerprogramma kabinet-Schoof](#): voedselzekerheid en het streven naar een efficiënte en innovatieve voedselproductie staat centraal. Hierbij moeten boeren meer vrijheid krijgen om te ondernemen ne bij te dragen aan maatschappelijke doelen. Het NPLG is stopgezet.
- Het [voorontwerp Nota Ruimte](#): Het document benadrukt de noodzaak van een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur, waarbij beide sectoren elkaar versterken. Ontwerp volgt na de zomer van 2025 en de definitieve versie moet in 2026 worden vastgesteld.
- De kamerbrief [Ruimte voor Landbouw en Natuur](#)
- De kamerbrief [Water en Bodem Sturend](#): Deze brief benadrukt het belang van water- en bodemcondities als sturende factoren in ruimtelijke ontwikkelingen en beleid.
- Kamerbrief [Aanpak Mestmarkt](#): Minister Wiersma presenteerde een mix van korte- en langetermijnmaatregelen om de mestmarkt te hervormen, met als doel de mestproductie te verlagen en de waterkwaliteit te verbeteren.
- Kamerbrief [Contouren Agrarisch Natuurbeheer](#): Deze brief schetst de plannen en financiële middelen voor agrarisch natuurbeheer, gericht op het vergroten van biodiversiteit en het ondersteunen van boeren bij natuurinclusieve landbouwpraktijken.

- Kamerbrief [PAS-melders](#): Minister Wiersma informeerde de Tweede Kamer over de mogelijkheden voor PAS-melders, met aandacht voor het legaliseren van activiteiten en het bieden van perspectief aan betrokken agrariërs.

Vanuit de Regio:

- [Verstedelijkingsstrategie Regio Zwolle](#) (NOVEX-gebied): Warme Harten in een Klimaatadaptieve Delta, waar een programmaliijn voor Vitale Kernen en Gezonde Buurten (VKGB) in zit. Maar ook ruimteclaims vanuit de verstedelijking op het gebied van wonen en bedrijvigheid.
- [De Regionale Energie Strategie](#) (RES): beschrijft de regionale aanpak voor het opwekken van duurzame energie en de energietransitie.
- [De Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen](#): deze strategie, ontwikkeld binnen de Regio Zwolle, is gericht op waterbeheer en klimaatadaptatie in het gebied van de Sallandse Weteringen.

Vanuit de provincie Overijssel:

- [Het fundament](#) van de Omgevingsvisie provincie Overijssel. Voor de zomer volgt de ontwerpversie van de Omgevingsvisie.
- Het programma [Toekomst voor ons Platteland](#) (TvoP): als opvolger van het PPLG heeft de provincie Overijssel dit programma gelanceerd om samen met partners en inwoners te werken aan een vitaal platteland. Het programma omvat diverse projecten en initiatieven die bijdragen aan duurzame landbouw, natuurbehoud en leefbaarheid. De 3x3 aanpak blijft bestaan.
- Het [concept gebiedsprogramma Vechtdal](#) (gebiedsgerichte uitwerking PPLG)
- Het concept van de [landbouwvisie](#) van de provincie Overijssel.
- [De brief](#) van de provincie Overijssel over vrijkomende agrarische bebouwing (VAB), waar de provincie oproept om als gemeente na te denken hoe om te gaan met alle vrijkomende agrarische bebouwing.
- [Programma Agro en food](#): dit programma ondersteunt de verduurzaming en innovatie binnen de agrarische sector, met aandacht voor voedselproductie en -ketens
- [Programma Leefbaar Platteland](#): de aanpak 'Leefbaar Platteland 2024-2027' omvat gebiedsspecifieke subsidiemogelijkheden en instrumenten ter versterking van de leefbaarheid en het netwerk van plattelandsbewoners

Het [coalitieakkoord van gedeputeerde staten](#) van de provincie Overijssel geeft ook richting in de koers van het provinciaal beleid, al is het geen formeel beleidsstuk.

Het is belangrijk op te merken dat deze beleidsstukken en programma's voortdurend in ontwikkeling zijn. Nieuwe inzichten en voortschrijdende ontwikkelingen kunnen leiden tot aanpassingen in de kaders en opgaven.

2.2 Gemeentelijke kaders

[Toekomstvisie 'Voor Elkaar' \(2019\)](#):

Dalfsenaren vinden onderlinge verbinding en duurzaamheid belangrijk. De gemeente wil samen met inwoners en ondernemers werken aan uitdagingen en kansen in het buitengebied, met behoud van de groene identiteit en biodiversiteit.

[Coalitieakkoord \(2022\)](#)

De coalitie wil een plattelandsvisie ontwikkelen, waarbij agrarische ondernemers en particuliere initiatieven worden betrokken. Belangrijke punten zijn het bieden van langjarig perspectief, het onderhouden van de openbare ruimte, en het bevorderen van leefbaarheid en woonmogelijkheden in het buitengebied.

[Omgevingsvisie 1.0 \(2022\)](#)

De visie richt zich op een duurzaam en toekomstbestendig platteland met nieuwe functies voor agrarische erven. Elk gebied kent haar eigen waarden en kenmerken en de Omgevingsvisie is daarom ingedeeld in deelgebieden. Een paar belangrijke opgaven of ambities die een plek in het landelijk gebied krijgen, zijn: zoekgebied voor grootschalige energieopwekking Dalfserveld-West in het Weids platteland en de landgoederenzone in de gebieden Variatie rond de Vecht en Parels in het landschap als groene buffer tussen stads Zwolle en landelijk Dalfsen. Daarnaast kent het Weids platteland mogelijkheden voor modernisering, verduurzaming en innovatie, mits passend binnen de

landschappelijke waarden. Rondom Lemelerveld worden juist kansen voor een verbindingszone voor natuurwaarden in combinatie met recreatie gezien.

Relatie tot de Omgevingsvisie 1.0 en de Omgevingswet

De Omgevingsvisie is het overkoepelend beleid voor de fysieke leefomgeving en vertrekpunt voor nieuw beleid. De Omgevingsvisie is een dynamisch document met een beleidscyclus, wat betekent dat waar nodig of gewenst, de visie herzien kan worden te kunnen bijsturen of aan te passen aan dan actuele vragen. Zo kan sectoraal beleid wat is opgesteld, verwerkt worden in de Omgevingsvisie. Of de Omgevingsvisie kan bijgestuurd worden omdat nieuwe, onverwachte ontwikkelingen of opgaven daarom vragen.

Er zullen zich constant ontwikkelingen voordoen die vragen om nieuw (sectoraal) beleid voor de fysieke leefomgeving (bijv. nieuwe doelen op het vlak van duurzaamheid). Of ambities en doelen moeten eerst nader uitgewerkt worden voordat er over gegaan kan worden tot uitvoering (bijv. verkenning bedrijventerreinen) of om ze concreter en toepasbaar te maken (bijv. beleidsregels voor ontwikkelingen in het buitengebied). Dit laatste kan bijvoorbeeld aan de hand van een programma, een nieuw instrument onder de Omgevingswet waar beleid sectoraal of gebiedsgericht uitgewerkt kan worden.

Het kan zo zijn dat informatie die opgehaald wordt in het traject om te komen tot een programma landelijk gebied, aanleiding geeft om de Omgevingsvisie op delen aan te passen. Dit omdat ze van strategischer, overkoepelende aard zijn. Dit kan dan meegenomen worden in de beleidscyclus voor de Omgevingsvisie 2.0, welke na vaststelling van het programma landelijk gebied wordt opgestart.

[Beleidsplan inwonerbetrokkenheidsbeleid: Met Elkaar](#)

De gemeente hecht waarde aan inwonerbetrokkenheid en heeft een [Inspraak- en participatieverordening](#) opgesteld. Hierin staat bijvoorbeeld dat vooraf een projectplan opgesteld moet worden waarin aangegeven wordt hoe met participatie wordt omgegaan.

[Beleidsplan Preventiebeleid: Dalfsen vitaal en veerkrachtig](#)

Preventiebeleid richt zich op het bevorderen van zelfredzaamheid en vroegtijdige signalering van problemen, zodat iedereen actief kan deelnemen aan de samenleving.

[Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte: Buiten voor Elkaar](#)

Een goede openbare ruimte draagt bij aan gezondheid, veiligheid, en economische ontwikkeling. Het IBOR biedt een kader voor het beheer van de openbare ruimte..

[Actie- en Beleidsplan Biodiversiteit: Voor Elkaar in het groene landschap](#)

Het plan richt zich op het versterken van ecologische verbindingen, natuurlijk beheer, en het behoud van biodiversiteit. In het beleidsplan is aangegeven dat biodiversiteit in het buitengebied een belangrijke plek moet krijgen in het op te stellen programma landelijk gebied. Bij de uitwerking hiervan wordt samenhang gezocht met de analyse van de huidige landschapsstructuren en de aanwezige biodiversiteit als uitwerking van dit beleidsplan.

[Beleidsregels ontwikkelen met kwaliteit in het buitengebied van de gemeente Dalfsen](#)

De gemeente streeft naar behoud en verbetering van ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid. Beleidsregels omvatten onder andere het VAB-beleid, Sloop voor Kansen, en de Kwaliteitsimpuls Groene Omgeving.

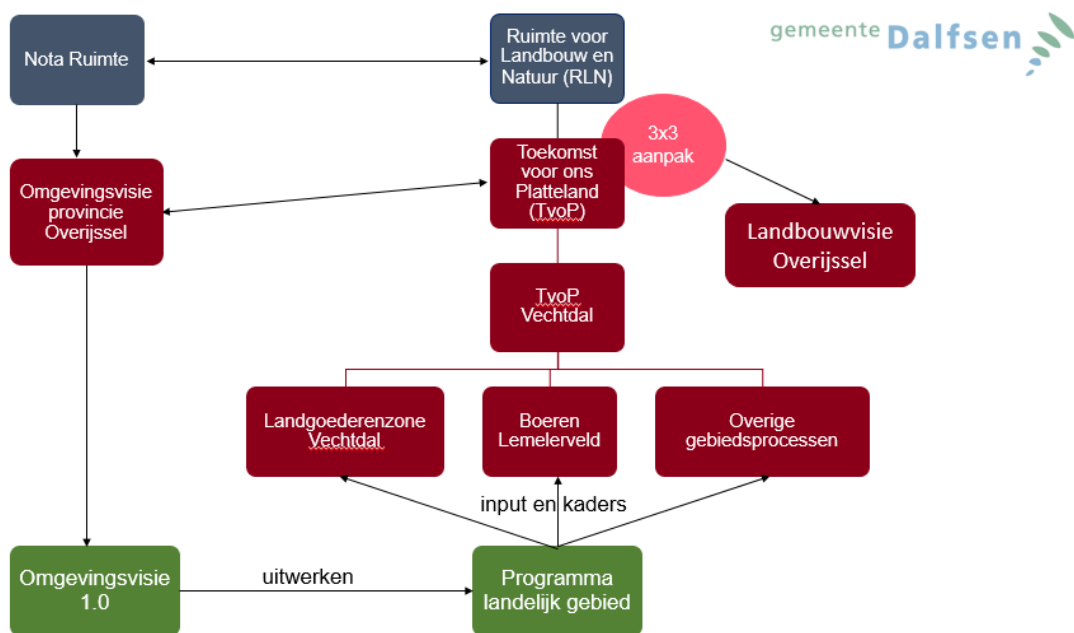
Lopende trajecten en gebiedsprocessen

Gelijktijdig zijn er ook nog lopende trajecten en gebiedsprocessen op regionaal en/of gemeentelijk niveau die zijn wisselwerking met de op te stellen plattelandsvisie hebben:

- Gebiedsproces ten Noorden van de Vecht (Zwolle, Staphorst, Dalfsen, Zwartewaterland): Diverse ontwikkelingen in het grensgebied van Zwolle, Staphorst, Dalfsen en Zwartewaterland, zoals energiezoekgebied Dalfserveld-West en nieuwe bedrijventerreinen. Samenwerking met buurgemeenten en organisaties is essentieel. Inmiddels is het visietraject afgerond. Opbrengst uit dit traject kan meegenomen worden in het programma landelijk gebied.

- Gebiedsproces energiezoekgebied Dalfserveld-West: Dit gebied is aangewezen voor grootschalige energieopwekking, met aandacht voor leefbaarheid, biodiversiteit en de agrarische sector.
- Gebiedsproces Proeftuin Opgewekt: Landgoederen in Vechtdal dienen als proefgebieden voor energie- en klimaatprojecten, met als doel zelfvoorzienendheid en maatschappelijk draagvlak voor de energietransitie.
- Twee koploper gebiedsprocessen in het kader van het TvoP. In het Vechtdal lopen op dit moment zes koploper gebiedsprocessen, waarvan twee binnen de gemeente Dalfsen. Dit zijn de landgoederenzone en Lemelerveld/Dalmsholte.
- Gebiedsarrangement in het kader van Ruimte voor de Vecht/Regio Deal, waar in samenwerking gewerkt wordt aan ontwikkeling van dit gebied.
- Dorpsambitieplan Oudleusen: Plaatselijk Belang Oudleusen wil in samenwerking met de gemeente aan een dorpsambitieplan werken. hier valt ook een gedeelte van het buitengebied onder. Daarom wordt afstemming gezocht over het participatieproces.

Hieronder een schematische weergave van de belangrijkste beleidsstukken en de samenhang hierin.

3 Uitgangspunten

3.1 Inhoudelijke uitgangspunten

De volgende inhoudelijke uitgangspunten zijn voor de op te stellen plattelandsvisie gedefinieerd:

- Het platteland wordt in het kader van het programma landelijk gebied gedefinieerd als alle gebieden buiten de vijf kernen van de gemeente. Het programma landelijk gebied gaat alleen over deze gebieden en dus niet over de kernen.
- Het programma landelijk gebied moet alle functies in het landelijk gebied integraal benaderen, waarbij het gezien de omvang en impact van de opgaven zo kan zijn dat op een bepaalde functie meer ingezoomd moet worden dan een ander.
- Voor het opstellen van het programma landelijk gebied wordt verondersteld dat de opgaven en kaders voor het landelijk gebied bekend zijn.
- De Omgevingsvisie 1.0 en de uitgevoerde gebiedsscan zijn het gezamenlijke vertrekpunt voor het op te stellen document. Het programma landelijk gebied is een uitwerking op de Omgevingsvisie 1.0 en de Omgevingsvisie 1.0 blijft de overkoepelende toekomstvisie voor de

fysieke leefomgeving. Het programma landelijk gebied staat dus niet naast de Omgevingsvisie, maar hangt er als uitwerking onder.

- Als uit (nieuwe) inzichten uit het traject voor het programma landelijk gebied blijkt dat er aanpassingen doorgevoerd moeten worden in de Omgevingsvisie 1.0, dan wordt duidelijk aangegeven welke dat zijn en waarom. Deze kunnen dan via de beleidscyclus in de 2.0 versie van de Omgevingsvisie verwerkt worden.
- De in de Omgevingsvisie 1.0 gedefinieerde deelgebieden zijn de basis voor de verdere gebiedsgerichte uitwerking in het programma landelijk gebied. De kenmerken en opgaven komen deels overeen, maar er zijn ook verschillen tussen deelgebieden. Daardoor kan de ontwikkelingsrichting per deelgebied en per functie anders zijn. In het programma landelijk gebied wordt waar nodig duidelijk onderscheid gemaakt per deelgebied en de mogelijkheden daarbinnen voor bepaalde functies.
- Het programma landelijk gebied moet per deelgebied een concretere richting kunnen geven aan de (ontwikkelings-)koers voor bepaalde functies en daarmee de beoordeling van initiatieven eenvoudiger maken, in het bijzonder initiatieven op het gebied van wonen (VAB/rood voor rood).
- Het programma landelijk gebied moet (koppel-)kansen in beeld brengen per deelgebied die ingebracht kunnen worden in de gebiedsprocessen die gestart zijn of gaan worden in het kader van het TvoP. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan kansen op het vlak van leefbaarheid en biodiversiteit.
- Omdat het programma landelijk gebied qua vorm vooral een uitwerking van en een uitvoeringsprogramma onder de Omgevingsvisie moet worden, wordt gekeken hoe deze conform de eisen van de Omgevingswet kan worden opgesteld. Waar mogelijk wordt ook gelijktijdig een actualisatie van het uitvoerend instrumentarium (huidige beleidsregels) meegenomen.
- De samenhang tussen bestaande waarden en functies met nieuwe ontwikkelingen en de bijdrage daarvan aan de leefbaarheid van het landelijk gebied moet duidelijk naar voren komen.
- In het uitwerkingsprogramma moet richting worden gegeven aan nieuwe ontwikkelingen.

3.2 Procesmatige uitgangspunten

De volgende procesmatige uitgangspunten zijn voor de op te stellen plattelandsvisie gedefinieerd:

- Het [beleidsplan inwonerbetrokkenheid](#) is uitgangspunt voor het betrekken van inwoners, ondernemers, gebruikers en andere belanghebbenden. Mede op basis hiervan wordt conform de participatieverordening een projectplan opgesteld en de startnotitie verrijkt. Het college stelt deze vast en de raad wordt hierover geïnformeerd.
- Participatie vindt gebiedsgericht plaats, aan de hand van de deelgebieden uit de Omgevingsvisie 1.0.
- In plaats van alleen stakeholders of belangenvertegenwoordigers te vragen, wordt de keuze gemaakt om iedereen in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan het participatieproces. Verschillende belangen kunnen echter wel op verschillende plekken op de participatieladder staan. Het plan van aanpak moet hier duidelijk onderscheid in maken.
- Een goed proces is belangrijker dan een snel proces. Daarom wordt het (participatie-)proces en bijbehorende planning aangepast als dat nodig wordt geacht om tot een gedragen visie te komen. De stuurgroep beslist namens het college over dit proces, de raad wordt geïnformeerd over dergelijke wijzigingen in proces en planning.
- Veranderende kaders en koersen van andere overheden worden zoveel als mogelijk geprobeerd mee te nemen in het lopende traject. Als het wezenlijke gevolgen heeft voor inhoud en/of planning, dan wordt het college en de raad hierover geïnformeerd.
- Het programma landelijk gebied moet, net zoals de Omgevingsvisie, dynamische documenten worden. Daarom bevat het ook een voorstel voor hoe het beleid actueel gehouden wordt.
- Er wordt niet verwacht dat er over alle keuzes overeenstemming met inwoners, ondernemers en gebruikers gaat ontstaan, omdat belangen simpelweg niet altijd overeenkomen. Als er dilemma's ontstaan, dan worden deze in beeld gebracht en legt het college deze voor aan de gemeenteraad. Dit kan bij vaststelling van het programma, maar als het nodig is voor het

vervolg, dan kan dit ook gedurende het proces voor komen. Geïnteresseerden mogen dus meedoen in het proces, maar uiteindelijk beslist de gemeenteraad over de dilemma's en de te volgen koers.

4 Organisatie en proces

4.1 Organisatie en betrokkenen

Bestuurlijk opdrachtgever: wethouder Betsy Ramerman (portefeuillehouder)

Ambtelijke opdrachtgever: Paul ten Hoopen (concernmanager Ruimte)

Projectleider: Marit Gorter

Projectteam

Voor dit project is gekozen voor een kern projectteam, waar de projectleider, een communicatieadviseur en ondersteuner naast de projectleiders van Infram/LandiD deel van uitmaken. Daarnaast haken nog twee ambtelijke vertegenwoordigers aan van de meest prominente thema's in de programma landelijk gebied.

Deelnemers projectteam (naast projectleiders gemeente en bureau):

Alexandra van Schubert/Jeff Ronge (communicatie/participatie)

Joyce de Maar (ondersteuning)

Joke Klink (RO buitengebied)

Martijn Dijkman (Landschap en groen)

Andere inhoudelijke vakcollega's zijn op afroep in het kader van de werksessies met experts.

Portefeuillehouder

Voor de afstemming met de portefeuillehouder wordt gebruik gemaakt van het tweewekelijks portefeuillehouderoverleg, waarbij ook de ambtelijk opdrachtgever aanwezig is. Hiervoor is een standaard afstemmoment ingepland. Hier wordt gesproken over proces en wordt besluitvorming voorbereid. Indien meer tijd nodig, wordt een langer moment gepland.

College

Het college stelt de definitieve startnotitie en plan van aanpak vast. Daarnaast wordt zij gedurende het proces op de hoogte gehouden van de opbrengst en uitkomst. Ook wordt een themasessie georganiseerd over kansen en dilemma's en de gewenste rol van de gemeente hierin. Daarnaast wordt het college gevraagd de hoofdlijnen van het programma landelijk gebied vast te stellen, voordat het nader uitgewerkt wordt. Het college geeft het ontwerpprogramma vrij voor vaststellingsprocedure door de raad; na de benodigde procedurestappen stelt de raad het programma vast.

Gemeenteraad

De gemeenteraad heeft al richting gegeven aan de opgave voor het programma landelijk gebied door de Omgevingsvisie 1.0 vast te stellen (inclusief het raadsbreed aangenomen amendement). Daarnaast heeft deze startnotitie in concept voorgelegd aan de gemeenteraad, waarbij de mogelijkheid bestond aanvullende aandachtspunten mee te geven. De definitieve startnotitie en het plan van aanpak worden via een raadsmemo met de gemeenteraad gedeeld.

Er wordt van beeldvorming via oordeelsvorming naar de besluitvorming gewerkt. Met de tussenproducten wordt de raad al vanaf stap 1 meegenomen in het proces en kan de raad tussentijds richting kan geven (bijv. over dilemma's). Mede met het oog op de verkiezingen wordt de raad(-scommissie) tussentijds om beeldvorming gevraagd over de dilemma's. Daarnaast wordt de raad een oordeel gevraagd over keuzes. Het college geeft het ontwerpprogramma vrij voor vaststellingsprocedure door de raad; na de benodigde procedurestappen stelt de raad het programma vast.

4.2 Aanpak

Hieronder wordt een kort overzicht van de aanpak gegeven.

Gedurende het proces wordt gewerkt aan drie type producten, waardoor de onderlinge samenhang en afhankelijkheden goed in beeld blijven:

1. Gebruikersprofielen: een gebruikersprofiel brengt in beeld welke ambities, initiatieven, behoeften en belemmeringen een gebruiker van het landelijk gebied ziet. De opgaven en dilemma's tussen de verschillende gebruikersprofielen kunnen verschillen. Ook op gebiedsniveau kunnen ze op gespannen voet staan, of elkaar juist helpen. Door te laten zien hoe verschillende opgaven en instrumenten bij één profiel terechtkomen zorgen we ook voor integraliteit vanuit perspectief van de gebruiker. Er worden gebruikersprofielen opgesteld voor de intensieve veehouder, de grondgebonden veehouder, de landgoedeigenaar, de bewoner, de recreatieondernemer en de natuurorganisatie.
2. Gebiedsbladen: In gebiedsbladen worden per deelgebied de ambities en opgaven geconcretiseerd. De basis hiervoor is de Omgevingsvisie 1.0. De kansen en dilemma's van de verschillende opties worden onderzocht en er worden keuzes gemaakt. Vanuit hier wordt ook naar de instrumenten gekeken, om een antwoord te kunnen geven op het 'hoe'. Om de samenhang en integraliteit te borgen voor het hele landelijk gebied van Dalfsen, wordt ook een overkoepelend gebiedsblad voor het totaal gemaakt. Op de gebiedsbladen worden ook de kansen in beeld gebracht die bij andere gebiedsprocessen kunnen worden ingebracht.

Bovenstaande producten zorgen voor een dialoog per deelgebied over de leefbaarheid en gebiedsgerichte afwegingen. Door zowel de ruimtelijke als de sociaaleconomische kant op tafel te leggen, kan worden geschakeld tussen afwegingen op gebiedsniveau en op het niveau van gebruikers/ondernemers.

3. Het programma: het eindproduct waar naartoe gewerkt wordt. In het programma wordt o.a. per deelgebied de visie beschreven en de manier waarop de gemeente aan de slag wil. Dit is een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Het gebied geeft hierover advies aan de raad, o.a. aan de hand van de gebruikersprofielen en de gebiedsbladen als input gelden.

Deze producten worden met alle bewoners, ondernemers, gebruikers en andere belanghebbenden opgesteld. Dit wordt met externe stakeholders (buiten de gemeente organisatie) via de volgende middelen gedaan:

- Dialoogavonden: Er wordt gewerkt met dialoogrondes per gebied voor iedereen. Iedereen is welkom (wethouder en raadsleden als toehoorders). Doel is meedenken en doen vanuit perspectief van inwoners, gebruiker, ondernemers en andere geïnteresseerden. Meedenken en doen richt zich op verrijken van gebruikersprofielen (perspectieven) en meedenken over concretisering ambities en instrumenten per deelgebied. Het wordt benut als advies voor het programma.
- 1 op 1 interviews: In het begin van het proces wordt er in gesprek gegaan met o.a. agrarische ondernemers. Op deze manier wordt hun perspectief en kennis opgehaald, voor de gebruikersprofielen.
- De meedenkgroep: De meedenkgroep bestaat uit een aantal personen die gemeentebreed mee willen denken en bijdragen aan producten en proces. Ze zorgen ervoor dat perspectieven van relevante partijen en mensen een plaats krijgen in het proces en brengen kennis en netwerk in. Hiervoor worden vertegenwoordigers van belangen- en bewonersorganisaties en andere overheden. Het doel van de meedenkgroep is meedenken en doen in het proces en adviseren over het programma.

Ook worden interne stakeholders betrokken bij de totstandkoming van het programma landelijk gebied. Dit gebeurt als volgt:

- Projectteam bijeenkomsten: met het projectteam wordt tussentijds gereflecteerd, om te leren van de gezette stappen en waar nodig de aanpak aan te scherpen.
- Werksessies met experts van de gemeente: het leveren van input vanuit hun vakgebied en het in beeld brengen van opgaven, ontwikkelingen, initiatieven en kansen.

Het proces om hier te komen, bestaat uit zes stappen:

1. Een goede start: het in beeld brengen van de ambities, opgaven, ontwikkelingen, beleidsregels, etc. Daarnaast het helder krijgen van de verwachtingen. De startnotitie wordt op basis hiervan verder verrijkt, vastgesteld door het college en via een raadsmemo aangeboden aan de gemeenteraad.

2. Gebruikers en gebieden in beeld: in beeld krijgen welke behoefte en waar wat speelt. Hiervoor worden gebruikersprofielen opgesteld. Daarnaast worden de gebiedsbladen opgesteld. Deze instrumenten worden op basis van interviews en een werksessie met de meedenkgroep gedaan. Hierover wordt het college en de gemeenteraad geïnformeerd. Hierna wordt de dialoog met het brede gebied gestart.
3. In gesprek over kansen en uitdagingen: hier gaan we inzicht geven in de keuzes en consequenties en kansen. Ook worden de gebiedsbladen en gebruikersprofielen op basis hiervan herijkt. Dit wordt gedaan op basis van een dialoogronde per deelgebied (voor iedereen) en een werksessie met de meedenkgroep (waarin alle belangen worden vertegenwoordigd). Over de opbrengst wordt het college en de raad geïnformeerd. Met het college gaan we in gesprek over eventuele kansen en dilemma's.
4. Het gebied denkt mee: op basis van de eerdere stappen is er een eerste lijn voor een integrale visie per deelgebied. In deze stap kijken we verder naar de instrumenten. Hiervoor gaan we opnieuw in gesprek met het gebied met een dialoogronde en de meedenkgroep. De kansen en dilemma's willen we oordeelsvormend bespreken met zowel het college als de raad, zodat we weten of we op de goede weg zitten.
5. Opstellen ontwerp programma landelijk gebied: de hoofdlijnen worden verder uitgewerkt in het ontwerp programma landelijk gebied. Dit wordt ook teruggekoppeld aan zowel het gebied als de meedenkgroep.
6. Bestuurlijke besluitvorming programma landelijk gebied: als het ontwerp programma landelijk gebied is opgesteld, dan kan het de bestuurlijke besluitvorming in.

4.3 Planning

In de bijlage 1 is een overzicht van het proces opgenomen, inclusief een planningsindicatie en de belangrijkste mijlpalen.

Grofweg koersen we op de volgende planning:

- Het participatie proces afronden voor de zomer;
- In de zomer schrijven aan het programma landelijk gebied;
- Na de zomer het bestuurlijke besluitvormingsproces starten.

4.4 Communicatie

Er wordt een communicatieplan opgesteld op basis van de aanpak en de planning. Er wordt daarnaast een pagina op de gemeentelijke website ingericht waar belangstellenden informatie kunnen vinden over het proces.

5 Randvoorwaarden

5.1 Capaciteit

Geschatte inzet voor gehele traject

<i>Wie</i>	<i>Hoeveel</i>	<i>Totaal</i>
Projectleider:	1,5 dag per week	ca. 500 uur
Projectgroep lid:	20 uur p.p. totaal	ca. 60 uur
Inzet communicatie:	0,5 dag per week	ca. 160 uur
Inzet ondersteuning:	3 uur per week	ca. 120 uur
Inzet overige collega's:	15 uur p.p. totaal	ca. 120 uur

5.2 Budget

Voor het opstellen van het programma landelijk gebied is in totaal 135.000 beschikbaar. Dit budget bestaat deels uit gelden die over zijn vanuit de gebiedsscan, budget wat ter beschikking is gesteld voor het opstellen van het programma landelijk gebied en Rijksgelden voor werkzaamheden in het landelijk gebied. De provincie heeft daarnaast aangegeven dat er subsidiemogelijkheden zijn. Dit wordt binnenkort aangevraagd. Of en welk bedrag aan subsidie wordt toegekend, is nog niet bekend. Het budget lijkt daarmee toereikend te zijn om het programma landelijk gebied op te kunnen stellen en het proces te bekostigen. Als toch blijkt dat het totaalbedrag voor het opstellen van de plattelandsvisie hoger uitvalt, dan wordt er via de P&C cyclus extra budget gevraagd.

5.3 Risico's

Er zijn een aantal risico's waardoor uitvoering van dit traject niet conform de verwachte geschetste aanpak kan plaatsvinden:

1. Nieuwe of gewijzigde kaders en koersen van hogere overheden

Zoals eerder aangegeven, lopen er nu veel verschillende beleidstrajecten en programma's. Deze processen spelen op landelijk, provinciaal en regionaal niveau. Denk hierbij aan Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN, Rijksniveau), Toekomst voor ons Platteland (provincie, vervolg op PPLG), de verstedelijkingsstrategie regio Zwolle, de regionale energiestrategie (RES) en de nieuwe provinciale Omgevingsvisie. Uit deze trajecten komen regels en maatregelen, waar wij ons als gemeente Dalfsen ook aan moeten houden.

Omdat zowel de opgaven als de belangen groot zijn, verandert er regelmatig iets in deze processen. Zowel qua doorlooptijd als qua inhoud, waar bepaalde gebeurtenissen invloed op kunnen hebben. Denk bijvoorbeeld aan het doorstrepen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) of de recente uitspraken op het gebied van stikstof, waarvan nu nog niet in te schatten is wat voor gevolgen dit heeft voor de lopende beleidstrajecten en programma's. Hierdoor zijn bepaalde kaders (nog) niet helder en kunnen deze ook nog veranderen. Mocht dit echt wezenlijke gevolgen hebben voor het programma landelijk gebied, zowel qua proces als inhoud, dan worden college en raad daarvan op de hoogte gesteld met een voorstel over hoe hiermee om te gaan.

Het constante veranderende speelveld betekent niet dat er nu geen beleidsproces op gemeentelijk niveau gestart kan worden. Nadenken over de toekomstrichting van het landelijk gebied, de bijbehorende instrumenten en de rol van de gemeente hierin kan op dit vlak helderheid verschaffen naar het gebied. Daarnaast kan dit perspectief ingebracht worden bij lopende processen op andere niveaus.

2. Participatie

Participatie is een belangrijk onderdeel van beleidstrajecten binnen de gemeente Dalfsen. De gemeente wil beleid met inwoners maken, in plaats van alleen voor inwoners. Een visie die niet gedragen wordt door bewoners en stakeholders, komt immers niet verder dan papier. Het is daarom belangrijk dat de inwoners, professionals en de politiek zich herkennen in het eindresultaat en dat het alle partijen toekomstperspectief biedt voor zover de gemeente daar invloed op heeft met haar beleid. Het uitgangspunt is daarom dat het programma landelijk gebied in co-creatie met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en andere belanghebbenden wordt ontwikkeld.

Het op de juiste manier organiseren van participatie en recht doen aan de inbreng van de betrokkenen kost echter tijd. Om duidelijkheid in de verwachtingen te verschaffen, zijn de uitgangspunten uit hoofdstuk drie vooraf voorgelegd aan de college en de raad. Op basis hiervan is een uitvraag naar verschillende bureaus gestuurd. Met het geselecteerde bureau is een participatieproces opgesteld waaraan eenieder die dit wil deel kan nemen en er aandacht is voor de belangen van verschillende gebruikersgroepen in het landelijk gebied.

Het verloop van een participatieproces is echter niet altijd aan de voorkant goed in te schatten. Zo kan het zijn dat er gedurende het proces wordt geconstateerd dat extra actie moet worden ondernomen, bijvoorbeeld een extra bijeenkomst of extra consultatieronden. Hierdoor kan er

vertraging ontstaan in het proces, waarvan portefeuillehouder, college en (indien nodig) raad dan zo snel mogelijk op de hoogte moeten worden gesteld.

3. Voldoende (ambtelijke) capaciteit

De arbeidsmarkt is krap en gelijktijdig zijn de opgaven die op de gemeente afkomen groot. Dat maakt dat het lastig kan zijn om voldoende ambtelijk capaciteit te organiseren voor een beleidsproces als de totstandkoming van het programma landelijk gebied. Op het moment dat hierin knelpunten ontstaan, wordt hierover in gesprek gegaan met de ambtelijk opdrachtgever en verantwoordelijk teamleiders.

6 Bijlagen

6.1 Processchema programma landelijk gebied